ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 2,470 — Կ. ՊՈԼԻՍ 1904 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28 — 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — 2 ՌԱՄԱԶԱՆ, 1322 — 28 ԹՇՐԻՆԸ Է՚Վ 1320 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

Բիւզանդիոն

ՏԻՐ ԵՒ ՏՆՕՐԻՆ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԻԶԵԱՆ

ՀԱՑԱՔԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

یوزانتیون

ایشبو یومی وسیاسی غزته، صاحبی بیوزانت کچیان

یوزانت کچیان

مطبعه دار باب عالی جاده سینده ۲۳-۲۵ نومرولی خانی

PUZANTION

Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire

Directeur - Propriétaire

PUZANT KÉTCHIAN

Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25

CONSTANTINOPLE

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

Կայսերական Բարեհաճ Իրատէն՝ Որով մեր սիրեցեալ Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսը կ՚արտօնուէր ուղեւորելի ի Պոլիս իր և իր հոգեւոր հօտին հաւատարմական զգացումները ժառուցանելու յոտս կայսերական Գահոյիդ և միանգին ժամանակ խորհրդակցելու Ազգ. Կեդր. Վարչութեան հետ կիլիկիոյ Վիճակին կրթական ու եկեղեցական գործերուն նկատմամբ, արդէն խընդրեմբ լեցուցած էր մեր Թեմականներուն սրտերը, երբ հեռագիրն աւետեց Ս. Կաթողիկոսին ժամանումն ի Պոլիս և Օ. գուստիան Վեհապետին ներկայութեան ընդունուելով, կայսերական բարձր ու անգին ընորհաց արժանանալը։ Այս առթիւ ամէն տեղ և ժողովրդեան այլ և այլ դասակարգերուն կողմէ արտայայտուած եռանդագին ցնծութիւնն ու Ն. Կ. Վեհապետական թանկագին կենաց համար եղած ջերմ մաղթանքներն օրերով ոգեւորեցին Կիլիկիոյ Հայ հասարակութիւնը։ ամէն ոք բնական անհանգիստութեամբ կ՚փափաքէր իմանալ մանրամասնութիւնները այս բարեբաստիկ դէպքին, երբ հասան թերթերն և գոհացում տուին հանրային հետաքրքրութեան։

*Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսին եղած արժանավայել ընդունելութեան մասին բաւական է որ թեմական ժողովուրդը չնորհակալութեան զգացումներ արտայայտէ նաև Աննո. Ս. Պատրիարք Հօր և Ազգ. Կեդր. Վարչութեան հանդէպ. անկարելի է մեզ այս առթիւ չյիշել թէ հանգուցեալ Մկրտիչ Կաթողիկոս, իր Պոլիս ժամանած ևրեկոյեան թաղային եկեղեցւոյ մը մէջ սենեակ մը գանելու համար բաւական դժուարութիւն հանդիպած էր. այն ժամանակ տեղի ունեցած տխուր անցքերուն ևս ամոլ վէրերուն հետևանքն ամէնէն աւելի մեք թեմականներս կրեցինք. այս օր բարեբախտաբար պարագաները փոխուած են. Մայր Աթոռ, Սիսի Կաթողիկոսարանն ու Պատրիարքարանն հակամէտ են զիրար հանդիպելու և թիւրիմացութեանց տեղի չձգելու համար։ Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսին ցարդ հեռուած ընթացքն ևս Պոլսոյ մէջ իրեն եղած յարգալից ու վայելուչ ընդունելութիւնը, այս մասին ամէն հաւատարիմ կուսան լաւատես ըլլալու, մանաւանդ որ Կիլիկիոյ Թեմական Ժողովրդին ալ —կրնանք ըսել— միահամուռ փափաքն է ամրապնդուած տեսնել այս հանդիպակցութիւնն որ գրաւականը պիտի ըլլայ իր եկեղեցական ու կրթական բարգաւաճման, ընդ հովանեաւ մեր ազատագրիչ Վեհապետին։ Անշուշտ չէ մոռցուած թէ հանգուցեալ Կաթողիկոսն ընտրութենէն առաջ ու անմիջապէս յետոյ իբր պերճախօս քարոզիչ ու կարող եկեղեցական՝ բաւական համարում ու համբաւ կ՚վայելէր թէ՛ Վիճակին մէջ և թէ դուրսը, իսկ վերջերս չատ Վիճակներ մէջ նոյն իսկ բարոյական հեղինակութիւն մը չունէր. այս պարագան կրնայ իր մանաւոր պատճառներն ունենալ, բայց պէտք է ընդունինք որ Պատրիարքարանի հետ իր յարաբերութիւնները ալ քաւական ազդեցութիւն ունեցան զինք քոլորովին վարկաբեկ ընելու՝ Վիճակներէն չատին մէջ։ Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսի ցոյց տուած համերաշխութեան ոգին, ինչպէս ժողովուրդը՝ Սահակ կղերն ալ ցարդ հանդիպեր գտնուեցաւ։ Վստահ ենք որ իր անձամբ ծանօթութիւնը Ս. Պատրիարք Հօր և Ազգ. Կեդր. Վարչութեան հետ, ամէն հասկած ու տարակոյս պիտի ցրէ վճռապէս ու վերջնապէս։

Միւս կողմէ, Ս. Կաթողիկոսին այս ուղեւորութենէն, թեմական ժողովուրդն իրաւամբ կ՚ապասէ նշանակելի արդիւնքներ։ Ամեն. Տ. Սահակ Սրբազան տարիէ մի վեր, պաշտօնական ու ժողովրդային ամէն մեծարանք վայելեց լիուլի. նմանապէս քանիցս կրկնուեցաւ թէ Ս. Կաթողիկոսն այս ուղեւորութենէն յետոյ պիտի ձեռնարկէր թեմական կարեւոր մեռրիութեանց։ Վերադարձին ընական նաբար աչքերը պիտի յարին իր վրայ և տարբեր գործունեութիւն մը պիտի սկսուէր քան ինչ որ ցոյց տուաւ իր օծումէն ի վեր. Ն. Կ. Վեհափառութեան չնորհները, իր դիրքն իրեւ Կաթողիկոս և առհասարակ իր վայելած համակրութիւն ամէն չրջանակներու մէջ, մեծ առատութիւններ են իրեն յանձնելու համար։ Իր սիրեցեալ կաթողիկոսին բարոյապէս ու նիւթապէս աչակցելու սեպհական պարտաւորութիւնը ընականաբար ամէնէն աւելի թեմականներուն վրայ կ՚ծանրանայ, ինչպէս Բիւզանդիոն ալ դիտել կուտար իր խնդագրականով. մենք կրնանք հաւատալ թէ Վիճակներուն անգիտակից ու անտարբեր չեն իրենց այս պարտականութեան հանդէպ, բաւ է անգամ մը աչքի առջև ունենալ այն փառաւոր ընդունելութիւնը զոր իր այցելած իւրաքանչիւր քաղաքին մէջ գտաւ Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոս և որու համար չատ անգամ Վիճակները չտալ ըսուելու չափ մեծ ծախքեր ըրին յօժարակամ անդուլ այս միեւնոյն ժողովուրդը կարելին չափով խնայէ երբ աւելի կարեւոր ու տեւական բարեգործութիւններու համար խնդրուի իրմէ նիւթական զոհողութիւն ընել։ Միայն թէ առ այս պէտք է վերահաստատել ժողովրդին վստահութիւնը, որ իրաւամբ խախտած է, անցեալին մէջ եղած մտաբորութեան զեղծումներով. չեն կրնար մեղադրուիլ Կիլիկիոյ Թեմականներն երբ կ՚ուզեն ֆոն տեսնել առանց վերապահութեան՝ իրենց քսակները բանալու համար. առ այս պէտք է Ս. Կաթողիկոսը չրջապատուած ըլլայ այնպիսի կարողներով որ համակրութիւնն ու լուրջ ակնկիռներով որ գիտնան չէնել զանազան ազդեցութիւններ ի նպաստ եկեղեցւոյ՝ հասարակութեան միաքն ու զգացումները, ու ո՛չ թէ «Ղեղ կէլլէյ ֆէքենէլէրտան ֆ նէնդիկէ, ֆէ Սօսլ էօզբէ պէ վէֆ ևն.» ասացուածներով, ժողովուրդը վշտացնեն։ Բայ աստի, Սօսլ վայրավանքին մէջ պէտք է հաստատուի Տնօրէն ժողով մը, որ կանոնաւոր եւմասցոյցով մը և ամէն տարի հրատարակուած հաշիւներով ունենայ օրինաւոր վարչութիւն ու մատակարարութիւն։ Պէտք է անյապաղ ձեռնարկուի փառանգաւորաց վարժարանի մը բացման որուն այնքան պէտք կայ օտար հաստատութիւններով լի այս թեմին մէջ։ Հանգուցեալ Կաթողիկոսին քննագատուած աստանդական դպրոցը, զոր նա անձուկ միջոցներով կ՚կառավարէր, կարծուէն չառ ունի արդիւնաւոր եղած է և Ազգին տուած է իր եկեղեցական ու աշխարհական դասակարգերուն մէջ բաւական թիւով կարկառուն դէմքեր, որոց մէկ կրնանք դասել Վանայ Կուսակալութեան օգնական Վեհ. Յովհաննէս Ֆէրիտ էֆ.ին, Նազարէթ Հիլմի էֆ.ին պէս անձնաւորութիւններ, Վհտապետան Սրբազանի, Դանիէլեանի և այլոց նման եկեղեցականներ և այսօր Կիլիկիոյ չատ մը եկեղեցիներուն մէջ պաշտօնավարող ոչ սակաւ քահանաներ. երբ Մկրտիչ Կաթողիկոս իր զեղծումներով այսքան բան մը կրցած է ընել ժողովրդին աղագուս թեամբ, բնականաբար Տ. Սահակ Կաթողիկոսի պէս խոհեմ ու կարող հովուապետ մը չատ աւելի մեծ արդիւնքներ կրնայ յառաջ բերել և այս մասին երկարել իակ աւետրերդ պիտի ըլլար։

Իր այցելած քաղաքներուն մէջ ձգած ապաւորութիւնը վատանութիւն կ՚ներկէնէ մեզ յուսալու որ այս ամէնը օր մը իբր կատարուած իրողութիւններ ողջունելու բանսը պիտի ունենանք։ Հանդիպին կարծեաց արտայայտութիւնն է նաև, երբ ինչպէս ի Պոլիս, այս կողմեր ալ կ՚փափաքուի որ Ամեն. Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսն իբր Եկեղեցւոյ պետ մը բարեբար միշամտութիւն մ՚ունենայ Ներսես էմի ծանօթ գործերուն, որք այնքան ծանր կ՚ճնշեն եկեղեցասէր ամէն անհատի հոգւոյն վրայ. ինք բնականաբար իբր երեսնի լուսաբարապետ ուրիշ ո և է մեկէ մ՚աւելի մօտէն տեղեակ է կացութեան և կրնայ պէտք եղած ներգործութիւնն յառաջ բերել ո՛ւր որ պէտք է։ Ներսես աղէմի գործերուն Ս. Կաթողիկոսին միջոցաւ կարգադրութիւնը օրինաւոր հպարտութիւնը պիտի ըլլայ իր վրայ այնքան գերգուարացուց իր զառակներուն. կ՚յուսանք որ Ս. Կաթողիկոսն այս մասին ևս ընդհանուր փափաքին գոհացում կուտայ և այդու ևս նշանակելի ծառայութիւն մը կ՚մատուցանէ եկեղեցւոյն։

Այդիոց. ՆՈՒԱՐ

ԳԱԻԱՌԻ ԱՅՐԸ

Բալուէն Մաժանի կողմէ ուրուագրուած «Գաւառի այրը» յոդուածն ուժգին յարձակում մը կրեց քննադատներէ, որոցմէ վերջինն եղաւ Արտաչէս էֆ. Ցարութիւնեան։ Սակայն ինչ պէտք կար այսքան զայրոյթի, այսքան սդմուկի, երբ խնդիրն արդէն նոր չէր, երբ գաւառները, մասնաւորապէս գաւառը՝ ուրկէ կ՚գրէր Մաժան, ուսումնասիրող ամէն գրչի տէր համանման և համիմատ մեղադրանքներ ու պարսաւներ միայն գըտած է ժողովուրդ ան համայնքին նկատմամբ, որ կ՚ապրի կրթութեան ճաչակին չընտելացած և մոլութիւններու անկ ցանցին մէջ։ Բացառութիւնները յարգելով միտ՝ ինչ պիտի կրնայինք գրել մեք՝ ամէն գրողներս, այնպիսի մարդոց մասին, որք իսպառ անգիտակ բարոյական կեանքին, կոյր հետեւողութեամբ մը յարած, փակած են այնպիսի վիճակի մը, որուն մէջ պատիւ, մարդկութիւն ըսուած բաները չեն կրնար գոյութիւն ունենալ։ Հոս միայն գամ ընդ միտս ըսենք թէ Մաժանի քննադատները խաբուած են անոր յօդուածին վերնագրէն, և «Գաւառի» բառն ընդհանուր վերագած են, այսինքն ամբողջ գաւառներու համայնքին, և այդ պատրանքէն ծնած է զայրոյթը, որ մերթերու մէջ կ՚ժայթքէ ատ ու ատ։ Մաժան սակայն իր բնական արդի միջավայրին պատկերն է որ գծած է՝ մերթուս քիչ մը չափազանց գունաւորելով զայն. իր ապրած կեանքէն, իր ըմբռնած ուղղութեան խստորնակի համամատող տեսնելով անոնցմէն որ զինքը կ՚չրջապատեն հիմա։ Մաժանի այդ պատկերին մէջ մաս ու տեղ չունին զարգացեալ գաւառներու այրերը, թո՛ղ հանդարտ Արտաչէս էֆ. Ցարութիւնեան։ Մալկոսան ուրիշ մի՛ չէ, Բալուէն ուրիշ։ Ինչքան ալ արդէն քննադատը, երբ տեսնէր այն համայնքուն բարոյական նկարն արտատիպած էր Մաժան, արդեօք պիտ՚նար գտնել տարբեր կերպարանք ուրիշ վիճակ։ Կոչտ կեանքի մը մէջ ապրած անթափանց արբեցութիւն մը, սա խստաւոր այրը՝ ինչպէս պիտի կրնար ինքն ազատել մոլութեան և անբարեկան հոսանքէն, երբ մանաւանդ քննադատութեան գալու չափ իրաժութիւն չունէր. երկու բան կ՚բխեցնելու գաւառի այրին մէջ բնական կեանքը.— ազիտութիւն և արբշիռ։ Ի՞նչ ազդուելիութիւններ, ի՞նչ յի ալիտեր չեն ծնիր այս երկու ահչարիքներէն։ Կը խոստովանինք թէ այսպէս չէ եղած ասկան մեր «ոռի այր»ը։ Հոգեբանական փաստ պէտք չկայ հաստատելու համար թրջական կեանքը սերտ առնչութիւնն ունի թմականին հետ։ Դաւառականը կ՚ըսէ. «Լաւ կը տաբը կ՚պարարկէ մարմինը։» Ուրիշ մը կ՚ինակ մը գեղչեալ ձեւով ընդունելի մտի

ՄԱՐԴԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՒԹԱՅԻՆ ՄԻՒԼԼԵՐ

Դէպի քաղաքը Ախալցխա կ՚երթայինք ես եւ հայրս։ Ճամբան ինծի համար նոր էր, ուստի ամէն բան կը դիտէի հետաքրքրութեամբ։ Ես առաջին անգամն էի, որ կ՚այցելէի Ախալցխա։ Հայրս ինծի կը պատմէր քաղաքին մասին, որ ինծի համար հեքիաթային էր։ Ես կը լսէի զայն, բայց ոչ մէկ բան կը հասկնայի։ Ինծի համար ամէն բան նոր էր, ամէն բան կը հետաքրքրէր։ Ես կը տեսնէի, որ հայրս ինծի համար կը հնարէ, կը ստէ։ Ես կը հաւատայի անոր, ինչ որ կ՚ըսէր։

Ճամբան հայրս ինծի կը պատմէր, որ Ախալցխայի մէջ ապրող հայերը շատ հարուստ են, որ անոնք ունին մեծ տուներ, մեծ այգիներ, որ անոնք ունին ոչխարներ, կովեր, ձիեր, ուղտեր, որ անոնք ունին ամէն բան, ինչ որ կայ աշխարհի վրայ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐԺԵԹՂԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ

ՀՈՒՐ ԴԱՇՏԻ

(ՀԱՅԿԱԶՆԱՐԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐ)

Տարեկան բաժանորդագին՝ 1 ամսվա համար 8 ռուբլի

Հասցե՝ Երևան, Ալավերդյան 3

Հեռախոսներ՝ 56-78, 56-79

ՀԱՅԿԱԶՆԱՐԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐԻ ՎԱՐՉԱԿԱԶՄԻ ՀՐԱՄԱՆՈՎ

Ա. Ա. Ղազարյան (պատասխանատու քարտուղար), Ա. Ա. Ալեքսանյան, Ա. Ա. Ավետիսյան, Ա. Ա. Ավետիսյան, Ա. Ա. Ավետիս

ԳԻՇԵՐ ԵՒ ՑԱՒԵՐ

Ա.—ՀԱՒԱՏԱՔ

—Մոռա՛ց ասել, որ վերի յարկում ալ մի սենեակ կայ ձեզ համար, եթէ կ՚ուզէք գիշերը հոն անցընել։

—Ո՛չ, շատ շնորհակալ եմ, ես կ՚երթամ տուն։ Ուշ է, ծնողքս կ՚անհանգստանան։

—Ինչպէս կ՚ուզէք։ Ես ալ կ՚երթամ քնանալու, որովհետեւ վաղը կանուխ պէտք է ոտքի ելլեմ։ Ես ալ ձեզ պէս ուսանող եմ, եւ ամէն օր ստիպուած եմ ժամը հինգին ոտքի ելլել։

—Ուրեմն ինչպէս կ՚ընէք, որ ամէն օր դասերուն կ՚երթաք։

—Ես ալ ձեզ պէս կ՚ապրիմ հեռուէն։ Ամէն օր ժամը հինգին ոտքի կ՚ելլեմ, եւ կ՚երթամ Սէնթ Ժէրմէնի կայարանը, որ հոն ալ ամէն օր ժամը վեցին կ՚անցնի ինծի համար մասնաւոր գնացք մը, որ ինծի կը հասցնէ Սորպոնի դասարանները։

—Ուրեմն ամէն օր ժամը հինգին ոտքի կ՚ելլէք։

—Այո՛, ամէն օր։

—Ես ալ ամէն օր ժամը հինգին ոտքի կ՚ելլեմ, բայց ոչ թէ դասերուն երթալու համար, այլ որովհետեւ ես ալ ձեզ պէս հեռուէն կ՚ապրիմ։

—Ուրեմն ինչպէս կ՚ընէք, որ ամէն օր դասերուն կ՚երթաք։

—Ես ալ ձեզ պէս կայարանը կ՚երթամ, եւ հոն կ՚անցնիմ ինծի համար մասնաւոր գնացքը, որ ինծի կը հասցնէ Սորպոնի դասարանները։

—Ուրեմն ամէն օր ժամը հինգին ոտքի կ՚ելլէք։

—Այո՛, ամէն օր։

—Ես ալ ամէն օր ժամը հինգին ոտքի կ՚ելլեմ, բայց ոչ թէ դասերուն երթալու համար, այլ որովհետեւ ես ալ ձեզ պէս հեռուէն կ՚ապրիմ